

Nynorskbøker i bruk

Jakob og Neikob av Kari Stai på 1. trinn

Av Line Feness Armond

KARI STAI: JAKOB OG NEIKOB,
DET NORSKE SAMLAGET, 2008

Presentasjon

Jakob kan berre seie ja og Neikob kan berre seie nei. «Neikob kan seie NEI på hundrevis av språk, til og med.» Dette blir eit problem for dei begge. Jakob får huset sitt fullt

av ting og kjem ut for farar, medan Neikob er kjedeleg med alle sine nei. Likevel er det Neikob som reddar dei båe ut av ein farleg situasjon med eit rungande NEI.

Boka om Jakob og Neikob er ei surrealistisk og morosam bok om to stiliserte menneske-liknande figurar som er svært forskjellige. Namna deira leikar med språket, og denne språkleiken blir endå tydelegare når Jakob finn ut at han må stille spørsmål som ei nektande setning for å få Neikob til å svare ja. «Hei Neikob. Du seier vel ikkje nei til ein biltur?»

Boka i bruk

Førlesefasen – bruk tid, skap forventning

For å skape forventningar til boka og sette tankane i sving brukte vi mykje tid før vi las boka. Elevane fekk studere framsida og gje uttrykk for noko dei såg på biletet eller assosiasjonar dei fekk. Eg skreiv ned alle orda og setningane og las det høgtideleg opp for elevane som eit dikt. Denne oppgåva var noko alle kunne meistre og på den måten fekk alle eit eigarforhold til boka. Eg sa at dei no hadde vore forfattarar som hadde laga dikt, og vi snakka om forfattarar som dei kjende til. Så måtte forfattarane gje diktet sitt eit namn. Det kom mange gode forslag, og dei klarte til slutt å bli einige om eitt av dei. Deretter las vi opp diktet «Glad hatt» for kvarandre.

GLAD HATT

UTE I REGNET.

SLIPS

HATT

SLØYFE

SOL

SOL

GLAD OG SUR.

GLAD FJES OG SUR FJES.

Lesefasen – miljø og samtale

Undervgs i lesinga hadde vi lesestopp kor eg stilte spørsmål og vi undrast saman. I dei litterære samtalan kom elevane sine observasjonar og refleksjonar til syne. For å få alle i tale snakka elevane fyrst saman i toar- eller treargrupper før vi samtala i plenum. I starten brukte eg nokre lukka spørsmål som: «Kor mange lampar har Jakob no?», for å få dei i gang. Deretter brukte eg mest opne, autentiske spørsmål der elevane sjølv måtte reflektere for å finne svar. Elevane vart raskt med på identifikasjonsspørsmål som: «Kva ville du gjort dersom nokon berre sa nei til deg?», refleksjonsspørsmål som «Kvifor trur du at Jakob og Neikob var vener?» og overførings-spørsmål som: «Kunne det hendt at nokon berre sa nei til deg?» (Den litterære samtalen og bruk av ulike spørsmål kan du lesa meir om i Bok i bruk-hefta eller i Litteraturundervisning. Teori og praksis av Anne Kari Skardhamar) Under samtalan kom det tydeleg fram kven som var blitt lest mykje for og allereie er erfarne lesarar. For å forstå tekst brukar ein bakgrunnskunnskapen sin, dvs. at ein koplar teksten til erfaring ein har sjølv; det ein har hørt, sett eller lest. Dei erfarne lesarane var aktivt med i samtalan og hadde mange assosiasjonar til sin kvardag og leseopplevingar. Desse elevane var og mest aktive på å finne ord dei ikkje forstod. Det viser gjerne at dei er meir bevisste under lesinga og at det krevst meir av elevane for å finne nye ord. Dei elevane som fann ukjende ord fekk mykje ros for det, og var på denne måten med på å vere støttande stillas for dei andre elevane og utvida og utvikla ordforrådet til heile gruppa.

Etterlesefasen – bearbeiding, uttrykk og eit ferdig produkt

Etter å ha lese heile boka skulle elevane vere illustratørar. Ved å lage si eiga framside til boka viste dei sine måtar å tolke og forstå teksten på. Framsidene viste at elevane hadde lagt merke til forskjellige ting. Då eg gjekk rundt og spurde dei kvifor dei hadde valt å teikna akkurat det dei gjorde fekk eg mange artige refleksjonar og kvardagsforteljingar til svar. Andre hadde ikkje reflektert noko særleg over teikninga si, men vart tydeleg inspirert av dei som fortalte om teikningane sine.

I musikktime fekk elevane komponere sine eigne melodiar som dei laga ja- og nei tekst til. Vi fekk igjen forskjellige tolkingar av boka gjennom songtekstane deira, og elevane fekk bearbeide og vere i teksten endå litt lenger.

Jakob og Neikob er veldig gode ven-ner, men
Neikob blir gal og sur huset fullt av lamper. HUFF! Ja - kob
Nei - kob. Tju - ven stal bi - len. Ja - kob
Nei - kob ete av krokodilla. Nei - kob sa JA heilt til
slutt. :)

Erfaringar

Refleksjonar og samtale rundt tekst er med på å utvide ordforrådet og gjere nye ord og omgrep til elevane sine eigne. Jo større ordforråd dei har, jo meir forstår dei av av alle bøker. Dette er ein god spiral. Ein av dei beste måtane å stimulera denne læringa på er å lære dei å bli glade i å lese, starte tidlig med føre- og etterarbeid av tekstane og sørge for at samtalan omkring og forståinga av tekstane blir sentrale element for alle elevane. Vi som lærarar er lesande rollemodellar, og vi må gje elevane rik tilgang på bøker og leggje til rette for undring og forventning.

Som lærar bør ein kjenne til mykje av den nye barnelitteraturen som er tilgjengeleg. Det finnest sjølvsagt mykje bra av den eldre litteraturen og, men den nye litteraturen vil elevane oppleve som aktuell og spanande. Den er skriven med moderne språk og kan handle om moderne barndom som elevane kan kjenne seg att i.

Desse elevane får mykje bokmålspåverking frå tv, filmar, vekeblad, bøker, internett og venner, både på skulen og i fritida. Da er det spesielt viktig at dei i klasserommet møter god, nynorsk litteratur. Også det nynorske språket er i utvikling, og da bør ein bruke ny, nynorsk litteratur slik at elevane også kan kjenne seg igjen i det nynorske språket i boka.